

Andragoške studije

**ČASOPIS ZA PROUČAVANJE OBRAZOVANJA
I UČENJA ODRASLIH**

Vol. 8. broj 1-2. Beograd, april-oktobar, 2001. str. 1 - 99.

YU ISSN 0354-5415

UDK 37.013.83+374

Andragoške studije

Časopis za proučavanje obrazovanja i učenja odraslih

Osnuvači: Institut za pedagogiju i andragogiju i Katedra za andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu

Suosnivači: Savez andragoških društava Srbije; Andragoško društvo Crna Gore; Savez andragoških društava Jugoslavije

Glavni i odgovorni urednik

Urednik

Dr Dušan Savičević
Dr Miomir Despotović

Uredništvo

Dr Dušan Savičević, Beograd
Dr Peter Jarvis, Surrey
Mr Jindra Kulich, Vancouver
Dr Nada Kačavenda-Radić, Beograd
Dr Radivoje Kulić, Priština
Mr Katarina Popović, Beograd

Dr Ranko Bulatović, Beograd
Dr Franz Pöggeler, Aachen
Dr Snežana Medić, Beograd (predsednik)
Dr Šefika Alibabić, Beograd
Dr Ratko Đukanović, Nikšić
Mr Aleksandra Pejatović, Beograd

Savet časopisa

Maksim Andrić (predsednik), Beograd
Dragan Randelović, Bor
Lidija Došen, Novi Sad
Goljko Vešović, Beograd
Mr Sanja Muždeka, Beograd

Dr Ranko Bulatović, Beograd
Mr Marina Pavlović, Beograd
Dr Đorđe Radojević, Beograd
Dr Miomir Despotović, Beograd

Sekretari

Mr Kristinka Ovesni
Ivana Petričević

Mr Srdan Samurović
Mr Kristinka Ovesni
Slavica Miličević
Jelisaveta Pejatović

Lektura i korektura

Izdavanje ovog broja časopisa omogućilo je Institut za međunarodnu saradnju Nemačkog udruženja za obrazovanje odraslih (IIZ/DVV)

Radove slati na adresu: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta, Čika Ljubina 18 - 20, Beograd; tel/fax 011.32.82.985

Preplatu slati na žiro-račun Filozofskog fakulteta u Beogradu br. 40806-603-5-7823 sa naznakom za časopis "Andragoške studije". Kopiju uplatnice OBAVEZNO poslati na adresu Instituta za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, Čika Ljubina 18-20.

Godišnja preplata: za studente 90.00 din, za pojedince 120.00 din, za ustanove 240.00 din. Cena pojedinačnog primerka iznosi 70.00 din. Časopis izlazi dva puta godišnje (april i oktobar).

Tiraž: 250 primeraka

Stampa: BEOPRES, Beograd, Admirala Vukovića br. 10

Institut za pedagogiju i andragogiju - Filozofski fakultet,
Beograd

Andragoške studije

Vol. 8. Broj 1-2. Beograd, april-oktobar 2001. str. 1-99.

YU ISSN 0354-5415 UDK 37.013.83+374

Institute for Pedagogy and andragogy - Faculty of Philosophy, Belgrade

Andragogical studies

Journal for the Study of Adult education and Learning

Sadržaj

Editor-in-Chief

Dr Dušan SAVIČEVIĆ

Editor

Dr Miomir DESPOTOVIĆ

Editorial Staff

Dr Dušan SAVIČEVIĆ, Belgrade
Dr Peter JARVIS, Surrey
Jindra KULICH, M.A, Vancouver
Dr Nada KAČAVENDA-RADIĆ, Belgrade
Dr Radivoje KULIĆ, Priština
Katarina POPOVIĆ, M.A., Belgrade
Dr Ranko BULATOVIĆ, Belgrade
Dr Franz PÖGgeler, Aachen
Dr Snežana MEDIĆ, (President), Belgrade
Dr Šefika ALIBABIĆ, Belgrade
Dr Ratko ĐUKANOVIĆ, Nikšić
Aleksandra PEJATOVIĆ, M.A., Belgrade

Editorial Associate

Kristinka OVESNI, M.A., Belgrade
Ivana PETRIČEVIĆ, Belgrade

Mary K. COOPER, John A. HENSCHKE

Andragogija: osnovne teorije, istraživanja i praktičnog povezivanja 5

Aleksandra PEJATOVIĆ

Festivali učenja odraslih

SLAVLJENJE UČENJA - mnogo razloga i još više načina - 15

Bojan LAZAREVIĆ

Andragoški aspekti Aristotelovog shvatanja dokolice 27

Vesna AVRAMOVSKI

Komparativna analiza RU i NU u našoj zemlji 44

SAOPŠTENJA 53

Memorandum o doživotnom učenju 55

Vol. 8, No 1-2, Belgrade, April-October 2001, pp. 1-99.

YU ISSN 0354-5415

UDK 37.013.83+374

Mary K. COOPER,
 John A. HENSCHKE
 Division of Educational Leadership and Policy Studies
 University of Missouri, St Louis

Contents

Pregledni rad
 UDK 37.013.83.001.2
 primljeno: 14.11.2000.

**Andragogija: osnove teorije,
 istraživanja i praktičnog
 povezivanja***

Mary K. COOPER, John A. HENSCHKE Andragogy: The Foundation for its Theory, Research and Practice Linkage	5
Aleksandra PEJATOVIĆ Adult Learning Festivals CELEBRATION OF LEARNING -Many Reasons and Even More Ways-	15
Bojan LAZAREVIĆ Andragogical Aspects of Aristotle's Conception of Leisure	27
Vesna AVRAMOVSKI Comparative Analysis of WU and PU in Our Country	44
REPORTS	53
A Memorandum on Lifelong Learning	55

Iako je u SAD radovima Malkolma Noulesa (Malcolm Knowles) andragogija popularisana tokom sedamdesetih i osamdesetih godina 20. veka, prvi su je u SAD uveli E. C. Lindeman 1926. i ponovo E. C. Lindeman i M. L. Anderson 1927. godine. Međutim, autor najstarijeg poznatog objavljenog dokumenta iz 1833. godine koji koristi ovaj koncept bio je Ne-mac - Aleksander Kap (Alexander Kapp). Većina objavljene li-terature u novije vreme fokusirala se na popularno korišćenje termina, reflektujući na taj način bilo značajnu podršku Noule-sovoj verziji andragogije, bilo "razotkrivanje" razloga tzv. Noule-sovog nenaučnog pristupa.

Ovom studijom nameravali smo da odredimo objavljene vodeće bazične radove o andragogiji radi jasnog i razumljivog povezivanja istraživanja, teorije i prakse andragogije. Iako su o makar nekim aspektima andragogije napisane stotine disertaci-ja i publikacija, nakon ekstenzivne analize sadržaja došli smo do dvadeset četiri (24) ključna rada na engleskom jeziku koji reflektuju šest (6) tema, koji formiraju najširu, najdublju, razum-ljivu i opravdanu osnovu za povezivanje istraživanja, teorije i prakse andragogije. Ove publikacije opisane su u tekstu i u odeljku Literatura, koji se nalazi na kraju rada, označene zvez-dicom (*).

Ključne reči: andragogija, obrazovanje odraslih, učenje odraslih

* Tekst je pripremljen za prezentaciju na International Unit of the American Association for Adult and Continuing Education Conference & Commission of Professors of Adult Education, Baltimore, October, 2001.

Uvod i pozadina

Termin andragogija neki su koristili kao oznaku za identifikovanje obrazovanja i učenja odraslih. Drugi, za označavanje različitih strategija i metoda koje se koriste za pomoć odraslima pri učenju. Neki ga koriste za izdvajanje teorije koja vodi objedinjavanju istraživanja i prakse učenja odraslih, potreba za poučavanjem i elemenata koje je potrebno razmatrati u učenju odraslih u različitim situacijama i kontekstima. Zatim, neki razmatraju andragogiju kao set mehaničkih instrumenata i sredstava za poučavanje odraslih. Konačno, drugi smatraju da andragogija podrazumeva naučnu disciplinu koja proučava dimenzije i procese svega što ljude vodi ka njihovom potpunom ožvećenju.

Iako je u SAD radovima Malcolma Noulesa (Malcolm Knowles) i drugih andragogija popularisana tokom sedamdesetih i osamdesetih godina 20. veka, prvi su je u SAD uveli E. C. Lindeman 1926. i ponovo E. C. Lindeman i M. L. Anderson 1927. godine. Međutim, ovaj termin je prvi autorizovao Aleksander Kap (Alexander Kapp, 1833) skoro ceo vek ranije u jednoj nemačkoj publikaciji (čiju kopiju možete naći na URL: <http://www.andragogy.net>). Od uvođenja termina andragogija u SAD, njime se bavila obimna literatura publikovana na engleskom jeziku, kritikujući raznovrsne aspekte njegovog konceptualnog značenja i korišćenja. Međutim, većina onoga što je objavljeno fokusirala se samo na popularno korišćenje termina, reflektujući tako, bilo značajnu podršku Noulesovoj verziji andragogije pridružujući se uzbuđenju koje je on generisao, bilo gotovo potpunom razotkrivanju i odbacivanju tzv. Noulesovog nenaučnog pristupa. Većina publikovanog materijala o andragogiji koja je prevazilazila ta ograničenja ostajala je neprimjećena i nerazumljiva, ali je, bez obzira na to, stvorila široku i produbljenu osnovu koncepta i njegove primene u teoriji, istraživanjima i praksi obrazovanja odraslih i učenja odraslih.

Savićević (1999) je predložio da se andragogija definiše kao naučna disciplina, koja se bavi problemima obrazovanja i učenja odraslih u svim manifestacijama i ekspresijama, bilo formalnim ili informalnim, organizovanim ili samostalno vođenim, uz namu da će istraživanja obuhvatiti najveći deo ličnog života. Ona je povezana sa naprednom kulturom i realizacijom: profesionalnih uloga i zadataka, porodičnih odgovornosti, socijalnih ili društvenih funkcija i korišćenjem slobodnog vremena. Sva ova područja deo su domena kojim se bavi praksa obrazovanja odraslih, kontinuiranog obrazovanja, obrazovanja u zajednici i ekstensa. Određenjem andragogije kao veštine (umetnosti) i nauke pomaganja odraslima i proučavanja teorije obrazovanja odraslih, procesa i, konačno, tehnologije koja se na nju odnosi, ustanovljena je jasna povezanost istraživanja i prakse andragogije.

Istraživanje

Namera ove studije bila je davanje odgovora na pitanje: koji su to vodeći bazirani radovi objavljeni na engleskom jeziku o andragogiji koji mogu da pokažu jasnu i razumljivu povezanost andragoških istraživanja i andragoške prakse na području obrazovanja odraslih? Istraživanje teme - andragogije - pokazalo je nedostatak vremena za proučavanje svih identifikovanih izvora zbog toga što se lista i stalno širila kroz kontinuirano otkrivanje dodatnih referenci (bilo je više od 170 doktorskih disertacija na ovu temu). Međutim, mnogi izvori su uključivali naučne istraživačke studije, delove teorijskih promišljanja i izveštaje o iskustvu i/ili rezultate o praktičnoj primeni. Interpretativnom formom istraživanja u proučavanju tekstovima koji se bave andragogijom otkrivene su ključne teme. Najvažnije nađene teme su: evolucija termina andragogija; istorijska osnova koja je oblikovala koncept andragogije; komparacija američkog i evropskog shvaćanja andragogije; popularizacija američkog koncepta andragogije; i, teorija, istraživanja i definicija andragogije.

Evolucija termina andragogija

Van Gent (Van Gent, 1996) tvrdi da je termin andragogija bio korišćen za označavanje obrazovanja odraslih, pristup poučavanju odraslih, socijalni rad, menadžment i organizaciju zajednice. Njena budućnost leži isključivo u generičkom terminu za obrazovanje odraslih koji je komplementaran pedagogiji. Draper (Draper, 1998) baca senku na to i zastupa gledište o istorijskim snagama koje su uticale na kreiranje i korišćenje termina andragogija: humanistička socijalna filozofija XVIII i XIX veka, radnički pokret u Nemačkoj i SAD početkom XX veka, internacionalna ekspanzija obrazovanja odraslih tokom Drugog svetskog rata, rasprostranjenost terminoloških razlika, debate u Severnoj Americi, progresivistička filozofija na kojoj se zasnivala andragogija u Severnoj Americi, stimulisanje kritičkih diskusija i istraživanja, vitalnost andragogije kao teorije. On zaključuje da je "trasiranje matamorfoze andragogija/obrazovanje odraslih važno za traganje za identitetom područja. Traganje za značenjem takođe predstavlja pokušaj humanizacije i razumevanja obrazovnih procesa".

Istorijska osnova koja je oblikovala koncept andragogije

Savićević (1991, 1999a) sugerise da su Sokrat, Platon, Aristotel, Sofisti, drevni Rim, epoha Humanizma i Renesanse reflektovali misli i poglede o potrebi učenja tokom života, o pojedinostima i načinima sticanja znanja u različitim fazama života, o moralu i estetskom uticaju. On takođe izdvaja J. A. Komenskog koji se još u sedamnaestom veku može smatrati kao osnivač andragogije čija je primarna želja bilo pružanje sveobuhvatnog i svestranog obrazovanja i uče-

nja za sve i zalaganje za ustanovljavanje specijalnih institucija, oblika, sredstava, metoda i nastavnika za rad sa odraslima. Osim toga, on smatra da je institucionalna osnova obrazovanja odraslih kreirana još krajem XVIII i početkom XIX veka u Britaniji i drugim zemljama sa pojavom: mehaničkih instituta, koleđa radnih ljudi i obrazovnih asocijacija, univerzitetske ekstenze, internatskih ustanova za obrazovanje odraslih, oblika dopisnog obrazovanja i narodnih univerziteta.

Henčke (Henschke, 1998a) ide još dalje u istoriju i tvri da je jezik jevrejskih proroka, pre Isusa Hrista, preko značenja različitih jevrejskih reči - učenje, nastava, instrukcija, savetovanje, vođenje i primer/put/model - pružio posebnog bogatstva i osetljivu osnovu za interpretiranje andragogije. On smatra da se kombinovanim istraživanjem ovih reči i elemenata drugih pisanih radova može doći do sveobuhvatnije definicije andragogije.

Komparacija američkog i evropskog shvatanja andragogije

Savićević (1991, 1999a) daje kritičko razmatranje koncepta andragogije u deset evropskih zemalja - pet zapadnoevropskih (Nemačka, Francuska, Holandija, Britanija i Finska) i pet istočnoevropskih zemalja (Sovijski Savez, Čehoslovačka, Poljska, Mađarska i Jugoslavija). Ova komparacija pokazuje zajedničke korene koji su doveli do razvoja pet različitih škola mišljenja: jedne, po kojoj je andragogija paralelna ili sadržana u pedagogiji u okviru opšte nauke o obrazovanju; druge, prema kojoj se andragogija (umesto andragogije) shvata kao vrsta integrativne nauke koja ne proučava samo proces obrazovanja i učenja, već i ostale forme vođenja i orijentacije; treće, u kojoj andragogija propisuje kako nastavnicima i studentima treba da se ponašaju u obrazovnim i u situacijama učenja; četvrto, koja se odnosi na odbacivanje mogućnosti zasnivanja andragogije kao nauke i petu, koja nastoji da zasnjuje andragogiju kao potpuno nezavisnu naučnu disciplinu. Savićević (1999a, 1999b) nedvosmisleno locira sebe u okviru pete škole mišljenja pa su na taj način njegova istraživanja usmerena na ustanovljavanje korena i razvoja andragogije kao discipline, čiji je predmet proučavanja obrazovanja i učenja odraslih u svim formama pojavljivanja. Usled toga, neophodno je razumevanje andragogije u Evropi i Americi kroz komparaciju i sučeljavane... On identifikuje problem, područje proučavanja, istraživačku metodologiju, slične i različite nalaze i raznovrsne perspektive u Evropi i Americi koji imaju najdužu tradiciju i/ili značaj za andragogiju.

Robb (Robb, 1990) veruje da južnoafrički andragozi mogu da doprinesu razumevanju obrazovanju odraslih u kontinentalnoj Evropi i Americi. Međutim, da bi se ostvario ovaj doprinos, neophodno je preduzeti dalje istraživanje: kako neophodne andragoške terminologije, tako i andragoga kao naučnika i ustanovljavanja razlika među andragozima Amerike i kontinentalne Evrope, čime se može trasirati put adekvatnijim deskripcijama andragogije.

Popularizacija američkog koncepta andragogije

Anderson i Linedeman (Anderson and Lindeman, 1927) prvi su preneli koncept u Ameriku. Iako su oni nedvosmisleno smatrali da je andragogija metod poučavanja odraslih, dugi niz godina se ovaj termin nije odmaćao u novoj zemlji. Noules (1970, 1980, 1989, 1996) je 1967. godine preuzeo ovaj termin od Dušana Savićevića i preneo ga na sopstveno shvatanje zasnovano na posedovanom širokom iskustvu u obrazovanju odraslih. On je, zatim, tokom sedamdesetih i osamdesetih godina kombinovao svoju široku međunarodnu praksu, univerzitetsku nastavu za buduće andragoge i publikaciju Savremena praksa obrazovanja odraslih: andragogija i pedagogija (The Modern Practice of Adult Education: Andragogy and Pedagogy, 1970, 1980). Kao rezultat toga, došlo je do popularizacija američke verzije andragogije. Osnovna struktura njegovog andragoškog izraza uzela je oblik dizajniranja procesa umesto dizajniranja sadržaja sa pretpostavkama i procesima. Pretpostavke o odraslim učenicima su: oni su samousmereni, njihovo iskustvo je resurs učenja, njihova vremenska perspektiva zahteva fokusiranje na njihove socijalne uloge, njihova vremenska perspektiva zahteva trenutnu primenu, njihova motivacija je intrinzična, oni žele da rešavaju probleme, i oni žele da znaju zašto je potrebo da znaju nešto. Odrasli žele da budu aktivno uključeni u sledeće procese sopstvenog učenja: razvoj klime podsticanje za učenje, kooperativno planiranje, dijagnostikovanje potreba, postavljanje zadataka, dizajniranje sekvenci, realizaciju aktivnosti i evaluaciju napredovanja.

Praktična primena andragogije

Mezrow (Mezrow, 1981) je razvio kritičku teoriju učenja i obrazovanja odraslih i utemeljio tzv. andragošku povelju koja obuhvata dvanaest ključnih koncepta. Suanmalijeva (Suanmali, 1981) doktorska disertacija fokusirana je na slaganje 174 andragoga, uključujući i profesore i praktičare oko ovih ključnih koncepta koji se odnose na samousmerenost u učenju. Osnovni problem bio je kako pomoći odraslima da razviju svoje sposobnosti za samousmereno učenje. Andragog mora: da smanji zavisnost učenika, da pomogne učeniku u korišćenju resursa za učenje, da pomogne učenicima da razviju sopstvene obrazovne potrebe, da pomogne učenicima u preuzimanju odgovornosti za učenje, da organizuje relevantno učenje, da podstakne učenike na odlučivanje i izbor, da pomogne učeniku u prosudivanju i integraciji, da pomogne postavljanje i rešavanje problema, da obezbedi klimu podrške u učenju i da pridaje poseban značaj eksperimentalnim metodama.

Billington (Billington, 1988, 2000) je u doktorskoj disertaciji proučavao šezdeset muškaraca i žena da bi izdvojio ključne faktore koji im pomažu ili čije odsustvo im odmaže i upravlja ih u razvoju. Ovih sedam faktora su: respektabilno okruženje na času; priznavanje njihovih sposobnosti i životnih postignuća;

intelektualna sloboda, samousmereno učenje, eksperimentisanje i podsticanje kreativnosti; otvoren odnos prema učeniku kao prema inteligentnom odraslom; čas kao intelektualni izazov; promovisanje interakcije sa nastavnikom i među studentima; regulame povratne informacije od nastavnika.

Henčke (1998b) naglašava da u pripremanju andragoga, andragogija postaje sredstvo postojanja ili mentalni stav, uz neophodne vaspitne uticaje i pružanje primera od profesora. U protivnom, ako ne vaspitavamo za ono čemu obrazujemo, mi obrazujemo za nešto drugo.

Noules (1970, 1980) je u svojim knjigama pružio brojne primere uspešne andragoške prakse.

Teorija, istraživanja i definicija andragogije

Simpson (Simpson, 1964) je davno predložio mogućnost da andragogija služi kao naziv za pokušaj identifikovanja sume znanja relevantnog za obrazovanje onih koji se bave obrazovanjem odraslih. On je smatrao da osnovni pravci treba da budu paralelni onome što već postoji u obrazovanju dece. Glavni pravci proučavanja treba da budu: principi obrazovanja odraslih, studije odraslih, psihologija obrazovanja odraslih i generalizovane andragoške metode nastave za odrasle. On je prozvao obrazovanje odraslih da to učini.

Pegeler (Pöggele, 1994) navodi deset trendova za koje smatra da će biti korisni za budući razvoj evropskih andragoških istraživanja, uključujući: međunarodno znanje, komparativno razumevanje, političke uticaje, jasnu sliku odraslog kao "subjekta" obrazovanja odraslih, koncentraciju na starosnu grupu od trideset do pedeset godina, objašnjenje *socialne strukture* klijentele, "razvojnu andragogiju" Trećeg sveta, kriterijume za uspešno učenje i poučavanje, razumevanje "životnog prostora" participanata i nove tipove i alternative obrazovanja odraslih. Neki od njih se, takođe, mogu aplicirati i u SAD.

Najobuhvatnija od svih publikacija o andragogiji je knjiga koja uključuje trideset autorovih publikacija u dvadeset šestogodišnjem periodu (Savićević, 1999). Njegov rad objašnjava kako andragogija sada i kako će u budućnosti oblikovati pismenost, radno mesto, univerzitet, obrazovanje i istraživanje, humanističku filozofiju, evoluciju i budućnost andragogije i prakse obrazovanja odraslih. On, takođe, navodi mnoge deskripcije i određenja andragogije.

Rajšman (Reischmann, 2000) ukazuje da je 1994. godine on promenio naziv Katedra za obrazovanje odraslih na Oto Fridrih (*Otto Freidrick*) Univerzitetu u Bambergu u naziv Katedra za andragogiju. U njegovom shvatanju razlikuju se "andragogija kao istraživanje" i "obrazovanje odraslih kao praksa" u obrazovanju i učenju odraslih.

Henčke (1988a) nastoji da iznedri deskriptivnu definiciju koja se kreće u pravcu određenja andragogije kao naučne studijske discipline.

Furter (Furter, 1971) predlaže da univerziteti prepoznaju *nauku o obučavanju čoveka* koja se naziva andragogija, koja se ne bavi decom i adolescentima, već *čovekom tokom njegovog života*.

Meriam (Merriam, 2001) zastupa gledište da se učenje o andragogiji od 1990. razvija u dva pravca. Prvi pravac analizira korene koncepta ili njegovog korišćenja u različitim delovima sveta postajući, na taj način, kamen međaš za profesionalizaciju kroz ustanovljavanje naučne discipline. Drugi pravac kritikuje andragogiju zato što ne obraća pažnju na kontekst u kome se učenje javlja. Ona naglašava da je andragogija jedan od uporišnih stubova (pilara) teorije učenja odraslih (samousmereno učenje je drugi pilar) koji nastavlja da provocira debate, diskutuje i istraživanja, što sugerise da će se na taj način dalje bogatiti naše razumevanje učenja odraslih.

Kuper i Henčke (Cooper and Henschke, 2001) su pre pola godine, identifikovali osamnaest (18) članaka i studija napisanih na engleskom jeziku koji su fundamentalni za koncept andragogije. Ovom studijom su sada identifikovane još dvadeset četiri koje se mogu uvrstiti, što pokazuje kontinuirana otkrića i istraživanja na ovom području.

Krajnc (1989), podrazavajući neke druge, daje najsažetiju i najsuštinskiju definiciju andragogije do danas, a možda i najkorisniju, u kojoj ona navodi da se "andragogija definiše kao... umetnost (veština) i nauka o pomaganju odraslima u učenju i proučavanje teorije obrazovanja odraslih, procesa i, najzad, tehnologije".

Zaključak: Implikacije primena nalaza u praksu, teoriju ili istraživanja

Kako usled ograničenog prostora ovog teksta nije bilo moguće ući u dubinu, neophodnu za bolje razumevanje andragogije, nadamo se da je šest ključnih tema koje su izdvojene bilo dovoljno da ohrabri praktičare obrazovanja odraslih, teoretičare i istraživače da nastave svoja objašnjenja (teorijska, praktična i/ili istraživačka) o konceptu andragogije. Ono što je u ovom istraživanju najvažnije za praksu je da je ono izniklo iz prakse, na šta ukazuje i naslov knjige Dušana Savićevića (1999), *Obrazovanje odraslih: od prakse do izgradnje teorije* (Adult Education: From Practice to Theory Building). Drugi doprinos je za one praktičare koje su voljni da koriste andragogiju kao sredstvo za: otkrivanje, učenje i razjašnjavanje novoga radi sopstvenog razvoja; razumevanje i realizaciju svežih ideja za poboljšanje sopstvene prakse u obrazovanju odraslih; i, snaženje prosvetavanja i prosvetljavanja odraslih kojima služi na njihovom putu potpunog ožvčenja.

U SAD, većina studija o andragogiji bazirala se na popularnoj verziji, koja svoje uporište ima u radu Malcolma Noulesa. Međutim, termin andragogija

je prvobitno upotrebio Aleksander Kap 1833. godine u izlaganju o Platonu. Ovaj koncept je vrlo kritički u SAD uveo Lindeman 1926. godine i to 1927. godine ponovio zajedno sa Andersonom. Za to vreme, koncept je razvijan u Evropi, često kao socijalni, izvan obrazovanja. Evropska i Američka verzija se razlikuju, ali je neophodno njihovo dalje proučavanje i istraživanje da bi se šira andragoška konceptualna osnova učinila vidljivom, potpuno razumljivom i primenljivom u praksi.

Sa engleskog prevela Kristinka Ovesni

Literatura

1. *Anderson, M. L. and Lindeman, E. C. (1927), Education through Experience: An Interpretation of the Methods of the Academy of Labor, Frankfurt-am-Main, Germany, Workers' Education Research Series, Monograph No. 1, New York, Workers Education Bureau Press, inc.
2. *Billington, D. D. (1988), Ego development and adult education, Doctoral Dissertation, The Fielding Institute, Dissertation Abstract International, 49(7), University Microfilms, No. 88-16, 275.
3. *Billington, D. D. (2000), Seven characteristics of highly effective adult learning programs, New Horizons for Learning, Seattle, New Horizons, at URL: <http://www.newhorizons.org>
4. *Cooper, M. K. & Henschke, J. A. (2001), Andragogy: Its Research Value for Practice, in Proceedings of the Midwest Research-to-Practice Conference in Adult, Continuing and Community Education, Charleston, Illinois.
5. *Draper, J. A. (1998), The metamorphoses of andragogy, The Canadian Journal for the Study of Adult Education, 12(1), 3-26.
6. *Furter, P. (1971), Grandeur et Misère de la Pédagogie, University of Neuchâtel.
7. *Henschke, J. A. (1998a), Historical antecedents shaping conceptions of andragogy: A comparison of sources and roots, in: Proceedings of the International Conference on Research in Comparative Andragogy, Radovljica, Slovenia, 10-13 September, 1998.
8. *Henschke, J. A. (1998b), Modeling the preparation of adult educators, in: Adult Learning, 9 (3), pp. 11-14.
9. Henschke, J. A. (2000), Andragogical Concepts and Practices, presented at the American Association of Adult & Continuing Education Annual Conference, International Unit, Concurrent Session & Commission of Professors of Adult Education, Providence, RI, 12-17, November, 2000.
10. Henschke, J. A. (2000), at URL: <http://www.umsl.edu/~henschke/andragogy/>
11. Kapp, A. (1833), Die Andragogik oder Bildung im mannlichen Alter, Platons Erziehungslehre, als Pädagogik für die Einzelnen und als Staatspädagogik, Minden und Leipzig.
12. *Knowles, M. S. (1970), The Modern Practice of Adult Education, New York, Association Press & Cambridge Book Publishers.

13. *Knowles, M. S. (1980), The Modern Practice of Adult Education, revised edition, New York, Association Press & Cambridge Book Publishers.
14. *Knowles, M. S. (1989), Adult Learning: Theory & Practice, in: L. Nadler & Z. Nadler, (eds.), The Handbook of Human Resource Development, Second Edition, New York, John Wiley and Sons.
15. *Knowles, M. S. (1996), Adult Learning, in: Craig, R. L. (ed.), ASTD Training & Development Handbook: A Guide to Human Resource Development, Fourth Edition, New York, McGraw Hill.
16. *Krajnc, A. (1989), Andragogy, in: Titmus, C. J. (ed.), Lifelong Education for Adults: An International Handbook, Oxford, Pergamon, p. 19-21.
17. *Lindeman, E.C. (1926), Andragogik: The Method of Teaching Adults, Workers' Education, 4, 38.
18. *Merriam, Sh. B. (2001), Andragogy and self-directed learning: Pillars of adult learning theory, The New Update on Adult Learning Theory, New Directions for Adult and Continuing Education, No. 89, Spring, pp. 3-13, San Francisco, Jossey-Bass.
19. *Mezrow, J. (1981), A critical theory of adult learning and education, Adult Education, 32 (1), Fall, pp. 3-24.
20. Mezirow, J. (1991), Transformative Dimensions of Adult Learning, San Francisco, Jossey Bass.
21. *Pöggeler, F. (1994), Introduction - Trends of Andragogical Research in Europe, in: Jarvis, P. & Pöggeler, F. (eds.), Developments in the Education of Adults in Europe, Frankfurt am Main, Peter Lang, Vol. 21.
22. *Reischmann, J. (2000), Our Understanding of Andragogy, Bamberg, Universität Bamberg, at URL: <http://www.andragogy.net/>
23. *Robb, W. M. (1990), Can South African andragogics improve understanding between Anglo-American and Continental European adult educationists?, Toward 1992 - Education of Adults in the New Europe, Proceedings of the 20th SCUTREA Conference, West Sheffield.
24. *Savičević, D. (1991), Modern Conceptions of Andragogy: A European Framework, Studies in the Education of Adults, 23 (3), pp. 179-201.
25. *Savičević, D. (1999a), Adult Education: From Practice to Theory Building, Frankfurt am Main, Peter Lang, Vol. 37.
26. *Savičević, D. (1999b), Understanding andragogy in Europe and America: Comparing and contrasting, in: Riechmann, J., Jelenc, Z. & Bron, M. (eds.), Comparative Adult Education 1998: The Contribution of ISCAE to an emerging field of study, ISCAE Proceedings, Bamberg, ISCAE.
27. *Simpson, J. A. (1964), Andragogy, Adult Education, 37 (4), pp. 186-194.
28. *Suanmali, C. (1981), The Core Concepts of Andragogy, Doctoral Dissertation, Columbia University Teachers College, Dissertation Abstract International, University Microfilms, No. 8207343.
29. *Van Gent, B. (1996), Andragogy, in: Tuijthman, A. C. (ed.), The International Encyclopedia of Adult Education and Training, Oxford, Pergamon.

Mary K. COOPER,
John A. HENSCHKE
Division of Educational Leadership and Policy Studies
University of Missouri, St Louis

Andragogy: The Foundation for its Theory, Research and Practice Linkage

Although andragogy became popularized in the 1970's and 1980's in the USA through the work of Malcolm Knowles, its original introduction into the USA was in 1926 by E. C. Lindeman, and again in 1927 by E. C. Lindeman and M. L. Anderson. However, the oldest known published document using this concept was authored by a German -- Alexander Kapp, in 1833. Much of the published literature in recent times has focused on the popularized use of the term, reflecting either a wholesale support of Knowles' version of andragogy, or a "debunking" for the reason of what some call Knowles' unscientific approach.

This study seeks to determine the major foundational works published on andragogy in order to provide a clear and understandable linkage between the research, theory and practice of andragogy. Although there are hundreds of dissertations and publications researching at least some aspect of Andragogy, after extensive content analysis, twenty-four (24) major English language works reflecting six (6) themes, form the most broad, deep, understandable and justifiable foundation linking research, theory and practice of andragogy. These publication are described within this paper and identified with an asterisk (*) in the reference section after the conclusion of the paper.

Key words: andragogy, adult education, adult learning